5941 SAYILI ÇEK KANUNU M. 5 VE 6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU M. 783 UYARINCA KARŞILIKSIZ ÇEKTE İDARİ, CEZAİ VE HUKUKİ YAPTIRIMLAR (%10 ÇEK TAZMİNATI VE BANKA SORUMLULUK TUTARI — 2026)

Administrative, Criminal, and Civil Sanctions for Dishonored Checks under Turkish Check Law No. 5941 Article 5 and Turkish Commercial Code No. 6102 Article 783 (2026)

Av. Murat Can KOPTAY
Ankara 2 Nolu Barosu — Sicil No: 3560 | Kurucu Avukat, Koptay Hukuk Bürosu (Çankaya, Ankara)
ORCID / Kurumsal Erişim: https://koptay.av.tr | E-posta: info@koptay.av.tr

ÖZET: Üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde bankaya ibraz edilen çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet verilmesi, Türk hukukunda hem 5941 sayılı Çek Kanunu m. 5 kapsamında cezai ve idari yaptırımlara hem de 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 783 kapsamında özel tazminat yaptırımlarına bağlanmıştır. 6728 sayılı Kanun (2016) ile yapılan değişiklik sonrasında karşılıksız çek keşide etme fiili yeniden İcra Ceza Mahkemesinin görev alanına alınmış; karşılıksız kalan miktar'dan az olmamak üzere 1500 güne kadar adli para cezası ve bu cezanın ödenmemesi halinde doğrudan hapis cezasına çevrilmesi rejimi getirilmiştir. Bu çalışmada; şikâyet süreleri, çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağı, %10 karşılıksız çek tazminatı, binde 3 komisyon ve 2026 yılı banka sorumluluk tutarı incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Karşılıksız Çek, 5941 Sayılı Çek Kanunu m. 5, %10 Çek Tazminatı (TTK m. 783/3), İcra Ceza Mahkemesi, Çek Düzenleme Yasağı, Banka Sorumluluk Tutarı.*

ABSTRACT: Causing a check to be stamped as dishonored ("karşılıksızdır") upon timely presentation triggers criminal, administrative, and civil sanctions under Turkish Check Law No. 5941 Article 5 and Turkish Commercial Code No. 6102 Article 783. Following Law No. 6728 (2016), Enforcement Criminal Courts impose a judicial fine up to 1500 days (directly convertible into imprisonment upon non-payment) alongside a 10% civil check compensation.

Keywords: *Dishonored Check, Check Law No. 5941, 10% Check Compensation, Turkish Commercial Code Art. 783, Enforcement Criminal Court.*

I. 5941 SAYILI ÇEK KANUNU M. 5 KAPSAMINDA ADLİ PARA CEZASI VE HAPİS YAPTIRIMI

5941 sayılı Çek Kanunu'nun 5/1. maddesinde 15.07.2016 tarihli ve 6728 sayılı Kanun m. 63 ile yapılan değişiklik uyarınca; üzerinde yazılı bulunan düzenleme tarihine göre kanuni ibraz süresi içinde ibrazında, çekle ilgili olarak "karşılıksızdır" işlemi yapılmasına sebebiyet veren kişi hakkında, hamilin şikâyeti üzerine **İcra Ceza Mahkemesi** tarafından her bir çekle ilgili olarak **1500 güne kadar adli para cezasına** hükmolunur. Ancak hükmedilecek adli para cezası; çek bedelinin karşılıksız kalan miktarından az olamaz (https://koptay.av.tr/hesaplama-araclari/karsiliksiz-cek-tazminati-hesaplama).

Mahkeme ayrıca koruma tedbiri ve güvenlik tedbiri olarak **çek düzenleme ve çek hesabı açma yasağına** (mevcut bir yasak varsa bunun devamına) hükmeder. 5941 sayılı Kanun m. 5/11 uyarınca, bu suç nedeniyle hükmolunan adli para cezalarının ödenmemesi durumunda, 5275 sayılı Kanun m. 106/3'teki kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilmeksizin adli para cezası **doğrudan hapis cezasına**

çevrilir. Şikâyet hakkı, İİK m. 347 uyarınca fiilin öğrenildiği tarihten itibaren **3 ay** ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten itibaren **1 yıl** içinde kullanılmalıdır.

II. 6102 SAYILI TTK M. 783/3 UYARINCA %10 ÇEK TAZMİNATI VE KOMİSYON ALACAĞI

Karşılıksız çek hamilinin kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla (İİK m. 167 vd.) başlattığı icra takibinde veya açacağı alacak davasında, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 783/3 uyarınca keşideciden talep edebileceği mali kalemler şunlardır:

Alacak Kalemi	Kanuni Dayanak	Hesaplama Oranı ve Esası
Karşılıksız Kalan Çek Bedeli	TTK m. 783/1-a ve 5941 s.K. m. 3/3	Çek yaprağı tutarından muhatap bankanın ödediği zorunlu sorumluluk tutarı düşüldükten sonra kalan ana para.
Karşılıksız Çek Tazminatı (%10)	TTK m. 783/3	Karşılıksız kalan çek bedelinin **%10'u** oranında maktu kanuni tazminat (zarar ispatı aranmaz).
Çek Komisyonu	TTK m. 783/1-c	Çek bedelinin **binde 3'ünü (%0,3)** aşmamak üzere hesaplanan komisyon.
Ticari Temerrüt (Avans) Faizi	TTK m. 783/1-b ve 3095 s.K. m. 2/2	İbraz tarihinden fiili ödeme tarihine kadar TCMB avans faiz oranı üzerinden işleyen faiz.

III. ETKİN PİŞMANLIK, CEZANIN DÜŞMESİ VE BANKA SORUMLULUK TUTARI (5941 S.K. M. 3 VE M. 6)

5941 sayılı Kanun m. 6/1 uyarınca karşılıksız kalan çek bedelinin, ibraz tarihinden itibaren işleyecek ticari temerrüt faizi ile birlikte tamamen ödenmesi veya şikâyetten vazgeçilmesi hâlinde dava düşer; hükmün kesinleşmesinden sonra ödeme yapılırsa ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar ve çek düzenleme yasağı kaldırılarak MERSİS ile Risk Merkezi'ne bildirilir. Ayrıca 5941 sayılı Kanun m. 3/3 gereğince muhatap banka, ibraz edilen her bir çek yaprağı için TCMB tarafından her yıl Ocak ayında TÜFE oranında güncellenen zorunlu sorumluluk tutarını hamile ödemekle yükümlüdür.

AÇIK ERİŞİMLİ DİJİTAL HESAPLAMA MOTORLARI VE DOĞRULAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada incelenen kanuni katsayıların, Yargıtay içtihatlarının ve aktüeryal formüllerin somut uyuşmazlık verileriyle test edilebilmesi amacıyla Koptay Hukuk Bürosu tarafından geliştirilen açık erişimli hesaplama araçlarına aşağıdaki bağlantılardan doğrudan erişilebilir:

- **Karşılıksız Çek (%10 Çek Tazminatı, Komisyon ve Avans Faizi) Hesaplama Motoru:** https://koptay.av.tr/hesaplama-araclari/karsiliksiz-cek-tazminati-hesaplama
- **İcra Dosyası Kapak Hesabı ve Tahsil Harcı Hesaplama Aracı:** https://koptay.av.tr/hesaplama-araclari/icra-kapak-hesabi-ve-faiz-hesaplama
- **Adli Para Cezası ve Taksitlendirme Hesaplama Motoru:** https://koptay.av.tr/hesaplama-araclari/adli-para-cezasi-ve-taksitlendirme-hesaplama

KAYNAKÇA (BIBLIOGRAPHY & STATUTORY REFERENCES)

- 5941 Sayılı Çek Kanunu (RG: 20.12.2009, S. 27438) ve 6728 Sayılı Kanun m. 63 (RG: 09.08.2016, S. 29796).
- 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu m. 783 (RG: 14.02.2011, S. 27846).
- 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu m. 167 ve m. 347.
- Koptay, Murat Can (2026). 5941 Sayılı Çek Kanunu'nda Düzenlenen İdari ve Cezai Yaptırımlar ile TTK m. 783 Çek Tazminatı Rehberi, Koptay Hukuk Bürosu Yayınları, Ankara. Erişim: https://koptay.av.tr/hesaplama-araclari/karsiliksiz-cek-tazminati-hesaplama